Nr 156.

Av herr **Lindhagen,** *om skrivelse till Kungl. Maj:t i anledning av det i statsverkspropositionen äskade anslag till bestridande av den svenska interparlamentariska gruppens kostnader under år 1917.*

Demokratien är ännu en ytlig, formell företeelse utan verkligt demokratiskt innehåll. Allestädes bestå människorna av styrande och styrda, ledda väsentligen de förra av maktinstinkter och de senare av slavsinne. Individernas frigörelse samt funktionarismens omvandling till ett intelligent och behjärtat verktyg i mänsklighetens tjänst är framtidens största samhällsuppgift. Låtom oss nu till en början samla verklighetsbilder till belysande av denna viktiga angelägenhet.

*

I statsverkspropositionen äskas under tredje huvudtiteln bland annat bidrag till bestridande av den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen kostnader under år 1917 å extra stat med 11,500 kronor. Detta krav grundas på en framställning från gruppens styrelse. I denna erinras bland annat, att på grund av förändrade stadgar för det nordiska interparlamentariska förbundet ett större antal delegerade deltaga i de årliga mötena samt att en nu föreslagen ändring i nordiska interparlamentariska förbundets arbeten sannolikt kommer att vara genomförd till året 1917.

Det kan sägas vara en verkligt tidsenlig uppgift att börja något mera allmänt beskåda och granska den s. k. interparlamentariska organisationen och dess verksamhet. Utrikespolitiken har hitintills varit förbehållen regeringarna, men man har alltmer börjat inse att även folken och deras representationer böra hava sitt ord med i laget. Under

väntan på denna nya ordning ha på frivillighetens väg bildats enskilda interparlamentariska grupper. Dessa hava sammanslutit sig till en interparlamentarisk union. Även mindre sammanslutningar hava förekommit, såsom det nordiska interparlamentariska förbundet, utgörande en sammanslutning mellan de tre skandinaviska ländernas grupper.

Av intresse måste vara att erhålla någon inblick, och varför icke även någon kontroll över den enskilda sammanslutning, som åtagit sig och alltmer strävar att företräda svenska riksdagen i utrikespolitiken, en strävan som ingalunda synes vara inriktad på att en gång avträda från skådeplatsen och överlämna sin befogenhet i riksdagens egna händer. Detta intresse bör rikta sig icke blott till den svenska gruppens verksamhet utan framför allt till nordiska interparlamentariska förbundet, till vilket de tre skandinaviska grupperna med fog lagt tyngdpunkten för sitt arbete. En förebild i detta arbetes former utgör slutligen den interparlamentariska unionens organisation.

Såsom valt ombud på ett visst program i svenska riksdagen är det min rättighet men framför allt plikt att föra talan för detta program samt vaka över att en sådan talan icke obehörigen undertryckes. Det borde även vara svenska riksdagen angeläget att tillse att inom de organisationer, som tillfälligtvis övertagit det utrikespolitiska parlamentariska arbetet, yttrande- och tankefriheten är förbehållen de valda folkrepresentanterna, som blivit hänvisade att där fullgöra sitt utrikespolitiska uppdrag.

Enligt min erfarenhet saknas för närvarande allt demokratiskt innehåll i den nordiska interparlamentariska författningen sådan den framträtt i sina verkningar. Det nordiska förbundet styres enväldigt av ett råd, som faktiskt utnämner och kompletterar sig självt samt hänsynslöst bestämmer vad som får förekomma till behandling. Det demokratiska underlaget utgöres av konferenser av alla medlemmar, som aldrig sammankallas, samt av delegerademöten, där rådets förslag och meningar, även när det gäller avvisandet av andra meningar, på förhand äro självskrivna till godkännande utan vidare i allt väsentligt.

Rådets förslag och meningar hava merendels framgått i den s. k. praktiska politikens tecken. Man sysslar ganska villigt med åtskilliga organisationsfrågor men fruktar och föraktar på samma gång ett verkligt klart idéinnehåll såsom vägledning. Man nalkas försiktigt vissa minimiprogram men kan under inga förhållanden förlika sig med ett annalkande av några maximiprogram. De interparlamentariska organisationerna äro också som bekant de konservativaste av alla fredssammanslutningar. I Antiorloograad i Holland, som också kämpar endast för ett minimi-

program för att kunna samla även officiella och konservativa människor till något slags deltagande i fredsarbetet, förklarade man nyligen under min vistelse i Haag, att icke ens de kunde få något fruktbart samarbete till stånd med den holländska interparlamentariska gruppen på grund av dennas synnerligen konservativa läggning.

Denna obenägenhet för idéerna är något som med tiden kan ändras genom sinnesförändring eller nya generationers framträdande. I varje fall ha vederbörande naturligtvis full rätt att intaga denna ståndpunkt. Vad jag i detta sammanhang vill framhålla är endast nödvändigheten att redan nu vinna ett erkännande inom det nordiska interparlamentariska förbundet av rätt för olika meningar att göra sig hörda och få sina förslag behandlade under lojalt iakttagande av sunt förnuft och de enklaste demokratiska fordringar. Några exempel ur mina erfarenheter av rådets järnhäl på allt idéinnehåll och hänsynslösa förakt för andra meningar inom förbundet än dess egna skall belysas genom några exempel.

Nationernas rätt.

Enligt sina stadgar skall nordiska interparlamentariska förbundet bland annat främja det interparlamentariska förbundets ändamål. Den interparlamentariska unionen åter har enligt sina stadgar till ändamål bland annat att till prövning upptaga »frågor tillhörande den mellanfolkliga rättens område samt överhuvud sådana spörsmål som avse främjandet av fredliga förhållanden mellan folken». Den svenska gruppens stadgar upptaga en liknande bestämmelse.

År 1911 föreslogs av mig i svenska gruppen, att den måtte upptaga till behandling frågan om hävdande av nationernas rätt. Gruppen beslöt då: »Under uttalande av sina sympatier för de motiv som föranlett framställningen anser sig dock gruppen icke för närvarande kunna företaga någon åtgärd med anledning av densamma.»

En liknande framställning till nordiska förbundens delegerademöte 1912 kom så vitt jag kunnat finna ej till annan behandling än att vid rådets möte den 22 juni 1912 heter det enligt protokollet: »Formanden framlagde en Henvendelse fra Borgmäster Lindhagen, som toges til Efterretning».

Över en liknande framställning till nordiska förbundet år 1913 yttrade rådet den 7 april 1913 (herrar Baijer, Beckman, Bonde, Christensen, De Geer, Hansen, Horst, Neergaard, Röing och Tallaug): »Då framställningen avser ett ämne, som enligt rådets mening icke faller inom nordiska interparlamentariska förbundets verksamhetsområde, har rådet

icke funnit ifrågavarande framställning vara av beskaffenhet att böra upptagas å kommande delegerademötes föredragningslista, men skulle i överensstämmelse med vad i flera liknande fall ägt rum rådet låta bringa framställningen till delegerademötets kännedom». Denna kännedom bestod däruti, att förslaget fanns tillgängligt å sekretariatet för påseende. Det är humoristiskt, att herr Baijer sände från Paris till motionären uttryck för sin stora tillfredsställelse med en liknande motion i svenska riksdagen och herr Hansen hade år 1912 såsom ordförande i nordiska fredskongressen i Kristiania livligt förordat ett förslag till liknande uttalande. Man har dock häremot erinrat, att när egna landsmän i rådet ej förorda ett förslag pläga de övriga ogärna befatta sig därmed.

Med erinran om den uppenbart mot stadgan och sakens natur stridande motiveringen för detta avslag förnyades framställningen påföljande år. Rådet förklarade den 29 april 1914 (herrar Neergaard, Christensen, Baijer, Adelswärd, Branting, Röing, Horst, Hansen, Tallaug): »Rådet finner, att denna motion icke kan upptas på dagordningen till behandling, i vilket avseende rådet hänvisar till sitt tidigare beslut av 1913 i detta ämne.»

Vad emellertid en enskild motionär ej mäktat, åstadkoms i någon mån av världskriget. Rådet fann då plötsligt, att frågan om nationernas självbestämningsrätt var något, som man kanske slutligen blev tvungen att sysselsätta sig med, och ifrågasatte ej, då denna insikt kom från rådets egen krets, att förbundet ej skulle vara behörigt att behandla frågan. Vid sitt sammanträde den 15 november 1914 beslöt nämligen rådet med anledning av en framställning från den Schweiziska gruppen att genom delegerade göra ett uttalande i situationen. I detta uttalande avgivet den 19 november 1914 av H. Horst och Chr. L. Lange förklaras, att vid sidan av de spörsmål, för vilka förbundet varit verksamt och fortfarande ville befrämja i den nuvarande världssituationen, »kunde möjligen också pekas på ett par reformer, som visserligen ännu icke hade övervägts inom förbundet, men som stodo i nära överensstämmelse med dess principer». Dessas lösning skulle otvivelaktigt »röja ur vägen en av de djupaste orsakerna till den känsla av motsättning mellan staterna, som framkallat världskriget, och således trygga en säker och varaktig fred». Den ena av dessa frågor återgives i följande ordalag: »Förbundet har bestämt byggt på grundsatsen om respekt för nationaliteternas rätt. I följd därav bör det krävas, att vid den kommande freden ingen ny stat må upprättas och intet landområdes politiska ställning förändras utan att först befolkningens uttalande inhämtats på ett betryggande sätt».

Till 1915 års delegerademöte återkom min framställning. Nu kunde man naturligtvis icke längre svara, att saken ej tillhörde förbundets verksamhetsområde, då världskriget tvingat rådet att följa sina egna stadgar och inse, att saken verkligen hörde dit. Man fann då i stället en annan formulering för att kunna avslå saken. Vid rådets sammanträde den 25 maj 1915 (herrar Horst, Hansen, Adelswärd, Branting, Röing, Neergaard, Christensen och Baijer) antecknades till protokollet: »Då ingen av rådets medlemmar önskade att upptaga herr Lindhagens förslag beslöts giva honom det meddelandet, att rådet icke hade antagit hans förslag till delegerademötet.»

Såsom ett kuriosum må antecknas, att på det tryckta programmet till delegerademötet fanns år 1913 angivet, hur många förslag av mig blivit väckta, vad de avsågo och att de funnos att bese i sekretariatet. 1914 hette det endast »att fyra av borgmästar Lindhagen väckta förslag funnos utlagda till påseende i sekretariatet». År 1915 var det meningen att till och med denna erinran skulle utgå ur programmet, men genom mitt personliga ingripande upptogs där en formulering i anslutning till 1913 års föredöme.

Världsspråket.

Alla som sysslat med denna viktiga angelägenhet hava ansett, att den utgjorde kronan på våra internationella inrättningar och är ett fredsspörsmål i eminentaste mening.

Under åren 1911 till och med 1915 påyrkades av mig i enahanda ordning som i fråga om nationernas rätt att även spörsmålet om världsspråket skulle upptagas till behandling inom nordiska interparlamentariska förbundet. Men detta förslag avvisades alla gångerna på enahanda sätt som ovan skildrats. Förbundets råd har icke heller ännu ens såsom en följd av världskriget ägnat denna sak någon egen uppmärksamhet.

Skandinaviskt samarbete.

Uti stadgarna för nordiska interparlamentariska förbundet hade, såsom jag vill minnas år 1912, antagits ett uttryckligt tillägg till förbundets syfte. Detta skulle nämligen vara, utom främjandet av den stora unionens allmänna ändamål, »även att behandla folkrättsliga och andra frågor, som äro av särskild betydelse för de tre nordiska rikenas förhållanden inbördes eller till andra länder — allt för att utveckla det goda samförståndet mellan de nordiska folken».

Då detta tillägg syntes mig uppfordrande att även gå till handling, väcktes av mig år 1913 — till fullföljande av tidigare åren 1911

och 1912 avvisade förslag — hos nordiska förbundet det förslaget »att delegerademötet måtte så vitt på det kunde ankomma och på sätt det funne lämpligt, uttala sig för och taga initiativ till åstadkommande av ett officiellt samråd om möjligheterna för vidgad samverkan mellan de skandinaviska folken inom utrikespolitiken i dennas vidsträcktaste bemärkelse samt på den andliga kulturens och lagstiftningens områden». Rådet yttrade den 7 april 1913 (ledamöter se ovan) att »då vad som avsåges med denna framställning, redan finnes uttalat i den paragraf i stadgarna, som anger förbundets ändamål, finner rådet icke framställningen vara av beskaffenhet att böra upptagas å kommande delegerademötes föredragningslista». Rådet ansåg således att det var nog med en programpunkt i stadgarna och onödigt att föra den ut i livet.

Enahanda framställning avvisades av rådet den 29 april 1914 (ledamöter se ovan) på enahanda grunder.

År 1915 synes emellertid världskriget även i denna del hava åstadkommit en viss ändring i rådets uppfattning. Rådet föreslog nämligen delegerademötet att göra ett uttalande om de tre nordiska ländernas neutralitetspolitik. I detta förslag heter det bland annat:

»Samtidigt uttalar mötet en säker förhoppning om att det samarbete mellan de nordiska folken, som nu under så ödesdigra internationella förhållanden tagit sin början och vars åstadkommande ständigt utgjort ett av det nordiska interparlamentariska förbundets högsta strävanden, skall framdeles fullföljas och utvecklas icke allenast under världskriget, — — — —, utan även därefter under kommande fredens dagar för befordrandet av andra gemensamma intressen.» Detta förslag »antogs enhälligt» av mötet.

Revision av nordiska interparlamentariska förbundets stadgar.

Till 1913 års delegerademöte yrkades av mig att nordiska interparlamentariska förbundet måtte besluta: »att utan dröjsmål i förbundets stadgar föreskriva och, intill så kunnat ske, genom dess råd föranstalta att vid unionens sammankomster dels rätt till säte och stämma tillerkännes varje medlem i de tre staternas fredsgrupper, som önska deltaga i desamma, och dels av sådan medlem väckt förslag förekommer till sakbehandling vid konferenserna.»

Denna framställning upptogs på delegerademötets föredragningslista och befordrades till trycket, vilket ej inträffat med något annat av mig väckt förslag. Rådet hemställde emellertid den 27 augnsti 1913 (herrar Baijer, Bonde, Christensen, De Geer, Hansen, Horst, Neergaard, Röing och Tallaug), att enligt rådets åsikt nämnda framställning icke

för närvarande borde föranleda någon ändring i vederbörande stadgar. Med avslag å framställt yrkande om ärendets återförvisande till rådet beslöt mötet sagda år godkänna rådets hemställan.

Redan nästa år var emellertid rådet självt vid sammanträde den 21 juni 1914 berett att upptaga frågan om en revision av stadgarna och uppdrog åt sin norska avdelning att utarbeta ett förslag därtill.

Detta förslag till revision av stadgarna förelåg vid rådets möte den 25 maj 1915. Samtidigt behandlades bifogade av mig till delegerademötet väckta motion i ämnet med kritik av förslaget. Ehuru nu denna sak skulle förekomma definitivt på mötet blev denna gång min motion i ämnet icke upptagen på föredragningslistan och icke heller befordrad till trycket. I protokollet över rådets möte heter det, att den norska rådsavdelningens förslag blev behandlat och enstämmigt antaget med några redaktionella ändringar. Längre fram heter det: »Det av herr Lindhagen väckta förslag till ändring i stadgarna blev uppläst, men då ingen av rådets medlemmar önskade upptaga hans förslag, beslöts meddela honom, att rådet icke antagit hans förslag till delegerademötet.» I mötets protokoll om denna sak heter det: »Då ingen begärde ordet eller önskade att framställa ändringsförslag, antogs rådets utkast enstämmigt.» Någon hänsyn till motionärens synpunkter innehöll detta utkast ej utan befäster endast ytterligare rådets makt. Man stod ju också inför en uppenbarligen auktoritativt troende församling, som ej beretts tillfälle att skaffa sig en egen mening genom delgivning ens av de enda kritiska synpunkter på förslaget som framkommit. Detta förslag skall nu år 1916 för att bli gällande underställas de särskilda grupperna och således även den svenska.

Lika enstämmigt hade också vid tidigare tillfällen av delegerademötet antagits rådets yttranden i anledning av förenämnda framställningar. Vid mötet år 1914 hade dock en dansk högerman tillhörande folketinget begärt ordet för att uttala sig till förmån för mitt under överläggningen formulerade förslag till uttalande såvitt det rörde nationalitetsfrågan. Han nedtystades dock av den för tillfället fungerande danska ordföranden och fick efteråt enskilt det beskedet, att rådet (för Sverige herrar Röing, Adelswärd och Palmstierna), vid ett sammanträde strax förut beslutat, att herr Lindhagens berörda förslag måste behandlas och avslås i klump, och ej fick delas.

Det nu med några exempel belysta sätt, på vilket en parlamentarisk församling kan regeras av en enrådig funktionarism, ger en god belysning på riktigheten av Axel Oxenstjernas ord om »den ringa vishet

varmed världen regeras». Själva bruka vederbörande interparlamentarici tal och skrift ofta framhålla, att de ensamma äro företrädare av en »vetenskaplig» och en »vederhäftig» behandling av ärendena. Djupet av denna forskning och vederhäftighet belyses exempelvis av den ovannämnda två år å rad uttalade uppfattningen, att nationalitetsfrågan ej fölle inom nordiska interparlamentariska förbundets verksamhetsområde o. s. v.

Man kan förstå att genom dylika bemödanden att undertrycka yttrande- och förslagsfriheten måste både det politiska livet fullständigt förgiftas och de djupa leden bland parlamentens ledamöter av sin egen funktionarism hållas nere i beroende och obekantskap med de olika sidor, av vilka dock varje sak består.

I detta sammanhang bör erinras om en av Erik Palmstierna i september 1915 till nordiska interparlamentariska rådet gjord framställning om ett nordiskt interparlamentariskt sekretariat. Det heter däri till en början, att förbundet borde mer verksamt än tidigare »söka åstadkomma ett varaktigt och fruktbringande samarbete mellan nordens riksdagar». Det anmärkes också, att förbundets tillvaro »varit ägnat att stärka den känsla av samhörighet, på vilket ett gemensamt bedrivet arbete måtte vila». När emellertid längre fram sekretariatets uppgifter skola angivas, så förutskickas, »att sekretariatet enligt förslaget får karaktären av en förstärkning till det interparlamentariska rådet». Man får sedan av framställningen nästan det intrycket, att rådet helst bör bli en lika intetsägande institution i förhållande till sekretariatet, som delegerademötet nu är det i sitt förhållande till rådet. För att såsom det synes på förhand skydda sekreteriatet från inblandning från delegerademötet heter det, att det skall åligga sekretariatet att övervaka beslutens utförande och att i detta syfte till rådet, »hos vilket ansvaret för förbundets ledning *ensamt* skall ligga», framföra sina påminnelser och inhämta uppdrag för vinnande av det med besluten avsedda ändamålet. »Nu», säges det vidare, »bör sekretariatets verksamhet likväl icke begränsas endast till handläggande av sådana ärenden. Från detta böra också gagnande initiativ utgå.» Emellertid skyndar sig förslagsställaren tillägga, tydligen för norrmännens räkning, att han är personligen främmande för alla tankar på något politiskt »samröre» och icke delar de äldre skandinaviska åskådningarna.

Må man i tid se upp med dylika ytterligare resta envåldsplaner. Det beror för övrigt mycket också på, vilken person som genom slumpen blir innehavare av ett dylikt sekretariat. Det är möjligt, att man genom en sådan »förstärkning av rådet» kan lyckas åstadkomma en ännu värre maktpolitik än man hitintill mäktat. Vad än genom ett dylikt åsidosättande av all verklig demokrati må vinnas, icke kommer

det att lända till »ett fruktbringande samarbete mellan nordens riksdagar».

Det är de stora organiserade möjligheterna till maktmissbruk, som vilseleder funktionarismen. Personerna skulle bli förträffliga igen om dessa frestelser undanröjdes genom en god organisation och egen upplysning.

På grund av vad sålunda anförts vågar jag hemställa,

att riksdagen vid beviljandet av det äskade anslaget å 11,500 kronor till bestridande av den svenska interparlamentariska gruppens kostnader under år 1917 måtte göra det uttalandet, att riksdagen dock förväntar det gruppen och det nordiska interparlamentariska förbundet i sin verksamhet tillämpar en demokratisk författning och låter olika meningar komma till tals i de frågor, för vilkas behandling bidrag sålunda beviljas från det svenska folket.

Stockholm den 28 januari 1916.

Carl Lindhagen.

Bil. A.

Till Nordiska interparlamentariska förbundet.

Vid förbundets delegerademöte år 1913 väckte undertecknad en framställning om bland annat en omarbetning av förbundets stadgar i syfte att befrämja medlemmarnas yttrande om förslagsfrihet. Det föreslogs i sådant syfte, att hänsyn måtte tagas till angelägenheten, »att vid unionens sammankomster dels rätt till säte och stämma tillerkännes varje medlem i de tre staternas fredsgrupper, som önska deltaga i desamma, dels av sådan medlem väckt förslag må förekomma till sakbehandling vid konferenserna». Frågan om stadgarnes revision förevar provisoriskt vid 1914 års delegerademöte. Detta ärende lärer nu vid detta årsmöte förekomma till definitiv behandling och ett av den norska gruppen avgivet förslag till nya stadgar har jag också genom en tillfällighet fått tillfälle att genomögna.

Så vitt vid en hastig genomläsning kunnat inhämtas, synes mig befogade erinringar kunna göras mot detta förslag. Det tillgodoser icke på ett tillbörligt sätt varje medlems rätt att framföra till överläggning och beslut de grundsatser, för vilkas förverkligande han mottagit mandat till parlamentet och vilkas talan han därför är berättigad och skyldig att föra även i den interparlamentariska enskilda

sammanslutningen, vilken tills vidare skall företräda folkrepresentationens av författningarna åsidosatta deltagande i utrikespolitiken.

Sålunda ligger ett alldeles för stort envälde hos rådet, som fortfarande har avgörandet i sin hand. Därtill synes enligt förslaget en del av rådets avgörande även blivit överlämnat till en »president», som kan bestämma om tid och sätt för förslags inlämnande. Häremot föreslås nu av mig,

1) att alla förslag från medlemmar i förbundet skola liksom förslag inom de skandinaviska parlamenten ovillkorligen uppföras till sakbehandling på konferensernas och delegerademötenas dagordningar,

2) att förslagsställare skall äga rätt att vid delegerademöte, även om han icke utsetts till delegerad vara närvarande och deltaga åtminstone i diskussionen och helst även i besluten om det ämne, varom förslaget rört sig, ävensom i likhet med delegerade erhålla ersättning för sin inställelse; och må därvid kunna bestämmas att, därest flera medlemmar undertecknat en framställning, rätt till representation må tillerkännas allenast den av dem, som förslagsställarna bland sig utsett,

3) att tiden och ordningen i övrigt för förslags framställande bestämmas i stadgarna och icke överlämnas till presidentens eller, såsom enligt min mening namnet fortfarande synes böra vara, någon ordförandes tillfälliga och växlande föreskrift.

Uti min tidigare åberopade framställning framhölls, att stadgarnas bestämmelser om *konferensers* hållande icke borde stanna på papperet, utan någon gång bliva en verklighet. Därigenom bereddes nämligen den största friheten för förbundets medlemmar att föra talan i förbundets angelägenheter och en sådan församling kommer också att giva ett mångsidigare uttryck för meningsskiftningarna och större auktoritet i besluten. Särskilt synas konferenser böra hållas vid viktigare tillfällen. Om någonsin ett sådant tillfälle under förbundets tillvaro skall vara för handen, är det väl just i år under den stora världskrisen.

De nordiska regeringarnas möte i Malmö behandlade, som bekant, endast sådana skandinaviska frågor, som ägde omedelbart samband med den nuvarande konflikten. Folkrepresentationerna åter bör det ligga om hjärtat att sysselsätta sig med de grundvalar, på vilka en ny och bättre framtid skall uppbyggas. Uti systemet Europas nuvarande bankrutt är det endast de skandinaviska länderna samt Holland, Schweiz och möjligen Spanien, som ännu äga någon befogenhet att hava tillfälle att såsom samfund föra förnuftets talan och det största avseendet skulle därvid säkerligen tillerkännas de nordiska folkens samlade opinion. Besjälade av denna uppfattning och sedan ett erkännande åt tanken vunnits genom svenska riksdagsmäns besök sommaren 1914 i Kristiania väckte sexton ledamöter inom svenska riksdagens andra kammare i år bifogade förslag, utmynnande i ett yrkande att riksdagen ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte inbjuda danska riksdagens och norska stortingets samtliga ledamöter att jämte svenska riksdagens medlemmar sammankomma för att överlägga och eventuellt besluta om de rättsgrundsatser, som i de nordiska ländernas och mänsklighetens intresse böra enligt deras uppfattning från de nordiska länderna framföras och göras gällande vid den stora slutuppgörelsen efter världskriget, ävensom vidtaga erforderliga åtgärder för att detta möte snarast möjligt må komma till stånd på plats, som kan befinnas lämplig. I följd av att de tre partiernas ledningar ej intresserade sig för utan till och med motsatte sig detta förslag vann det ej ens andra kammarens bifall. Vid sådant förhållande synes mig åtminstone det nordiska interparlamentariska förbundet böra i

år hålla en konferens för enahanda ändamål och de val av delegerade, som redan av tradition utan övervägande ägt rum, sålunda förfalla.

Enligt det norska förslaget skulle konferenser ej få äga rum annat än »med rådets samtycke», vilket väl ej kan vara riktigt. Avgörandet i en så viktig fråga bör ytterst ligga hos förbundet och i stadgarna inflikas närmare föreskrifter därom.

Det hemställes alltså:

4) att konferens skall äga rum när rådet, delegerademöte, konferens, en av förbundets grupper eller visst antal medlemmar, exempelvis tillsammans minst tjugu, inom grupperna därom göra framställning.

5) att rådet måtte år 1915 under nuvarande världskris sammankalla förbundet till konferens och därvid främst upptaga till överläggning frågan om de nordiska ländernas insats vid slutuppgörelsen efter världskriget och de rättsgrundsatser, som i dessa länders och mänsklighetens intresse böra från deras sida göras gällande.

En viktig fråga i förbundets organisation är till sist rådsförsamlingars, delegerademötens samt kommittéers utseende på ett sådant sätt att huvudsakliga skiftningar i åskådningssätt bland förbundets medlemmar och den folkmening inom de olika länderna, som ligger bakom medlemmarnas parlamentsuppdrag, bliva vederbörligen företrädda. I ett föredrag år 1913 inför den svenska gruppen av den interparlamentariska gruppens sekreterare herr Lange, framhöll denne dessutom med styrka, att interparlamentariska unionen skulle försöka samla och räcka handen till allt verkligt intresse för fredsarbetet och folkförbrödringen. Dylika tankar kunna emellertid, som bekant, ej göra sig gällande i den nuvarande organisationen. Åtminstone har inom den svenska gruppen strävandena från och med 1911 varit inriktade på att i möjligaste mån utestänga mångsidig representation och i synnerhet talan för de åskådningar inom breda lager av det svenska folket, som håller före, att det ligger makt uppå att även gripa sig an med det ondas grundorsaker.

Bestämmelser om val efter proportionell metod, när det av någon begäres, synas därföre vara behövliga. En sådan bestämmelse framtvingar också i nästan alla fall ett frivilligt iakttagande av proportionalitet vid valen, så att begäran om det proportionella valsättets begagnande blir överflödigt. Denna proportionalitet bör givetvis ej göra sig gällande beträffande de olika ländernas inbördes representation, som bör oföränderligen vara lika stor från alla tre länderna. Det gäller däremot, att inom varje land erhålla ett verkligt företrädande av de huvudsakliga åskådningarna, som ligga bakom de olika ländernas parlamentsledamöters uppdrag.

De interparlamentariska fredsgruppernas benägenhet att tämligen ensidigt vara en representation företrädesvis för herremaktens åskådningar i fredsfrågan har varit anledning till, att socialdemokratien mångenstädes, även den norska, håller sig borta ännu från dessa sammanslutningar och att, där den deltagit, dess representation i sin ordning ansett angeläget, att utesluta rätt till talan för den socialdemokrati, som vid sidan av de oundgängliga dagsfrågorna även velat föra fram i det parlamentariska livet något av de allmänt mänskliga idéerna, vilka ensamt i sin tillämpning kunna befria oss.

Det hemställes således:

6) att i stadgarna införas lämpliga bestämmelser därom, att inom varje land skall, vid val till rådsförsamlingar, delegerademöten samt kommittéer och dylikt tillämpas proportionellt valsätt, där detta av någon äskas.

Stockholm den 23 maj 1915.

Carl Lindhagen.

Bil. B.

Raadets utkast til vedtægter for Det nordiske interparlamentariske forbund.

I. Formaal og ordning.

§ 1.

Det nordiske interparlamentariske forbund bestaar av de tre nordiske grupper av det interparlamentariske forbund.

Dets formaal er ved samarbeide mellem disse grupper at fremme det interparlamentariske forbunds almindelige formaal og at behandle folkeretslige og andre spørsmaal, som er av særlig betydning for de tre nordiske rikers forhold indbyrdes eller til andre land — alt for at utvikle den gode forstaaelse mellem de nordiske folk.

Forbundets myndigheter er: Præsidiet, raadet, delegeretmøtet og konferensen.

II. Præsidiet.

§ 2.

Som forbundets præsident fungerer formanden, eller i hans forfald næstformanden, for den interparlamentariske gruppe i det rike, hvor aarets møter skal holdes.

Hans funktionstid begynder 1. januar.

III. Raadet.

§ 3.

Forbundets anliggender ledes av et raad, som bestaar av gruppenes formænd og næstformænd samt to særskilt valgte medlemmer av hver gruppe, ialt 12 medlemmer. Hver gruppe vælger desuten 4 varamænd.

§ 4.

Forbundets præsident er raadets formand. Raadet samles mindst en gang aarlig og forøvrig saa ofte som præsidenten finder det paakrævet eller mindst 4 raadsmedlemmer anmoder om det.

§ 5.

Raadet har særlig følgende hverv:

a. Det forbereder og sammenkalder delegeretmøter og konferenser.

b. Det iverksætter de vedtagne beslutninger.

c. Det træffer bestæmmelse om forbundets fællesutgifter og om disses fordeling paa gruppene.

Raadet fastsætter selv sin forretningsorden.

IV. Delegeretmøtet.

§ 6.

Delegeretmøtet bestaar av raadets medlemmer samt 15 særskilt valgte medlemmer av hver gruppe, ialt 57 medlemmer.

Delegeretmøtet samles, i regelen aarlig, skiftevis i hvert av de tre riker.

§ 7.

Sammenkaldelsen sker med mindst 1 maaneds varsel, ledsaget saavidt mulig av fortegnelse over de saker, som skal behandles.

Forslag til sakers behandling paa delegeretmøtet maa for at komme i betragtning ved fastsættelse av dagsordenen være indkommet til presidenten inden en av ham fastsat frist.

Delegeretmøtet behandler de saker, som raadet har optat paa dagsordenen eller forøvrig foreslaar behandlet. Andre saker blir kun tat under behandling, hvis møtet saa bestemmer efter at ha hørt raadets mening og en kort forklaring av et medlem, som ønsker saken behandlet.

Delegeretmøtets beslutninger er avgjørende i alle forbundets anliggender undtagen for de tilfælde, hvorom der er git anden bestemmelse i nærværende vedtægter.

§ 8.

Forbundets præsident leder delegeretmøtets forhandlinger. De to øvrige gruppeformænd er møtets vicepræsidenter og deltar med præsidenten i avgjørelsen av spørsmaal om møtets forretningsgang.

Den officielle beretning om møtet og dets forhandlinger avgives og underskrives av præsidenten og vicepræsidenterne.

§ 9.

De tre rikers utenrigsministre har adgang til at delta i delegeretmøtets forhandlinger.

V. Konferensen.

§ 10.

Raadet kan efter overenskomst med gruppen i det rike, hvor aarets møter skal holdes, indby til en konferense.

Til konferensen har samtlige medlemmer av de tre nordiske grupper adgang.

§ 11.

For konferensen gjælder de bestemmelser, som ovenfor under §§ 7, 8 og 9 er git for delegeretmøtet dog saaledes, at raadet fastsætter konferensens dagsorden.

VI. Vedtægternes ændring.

§ 12.

Forslag til ændring i disse vedtægter kan stilles av raadet og av enhver av de tre grupper. Et forslag er vedtat, naar det i samme avfattelse er godkjendt av dem alle tre, efter at ha været forelagt for et delegeretmøte.

Bil. C.

Stadgar för Den svenska interparlamentariska fredsgruppen.

(Med de vid sammanträdet den 25 maj 1913 vidtagna ändringar.)

§ 1.

Den svenska interparlamentariska fredsgruppen utgör en nationell grupp av den Interparlamentariska unionen och har såsom sådan till främsta syftemål att söka såväl genom lagstiftning som genom mellanfolkliga fördrag vinna erkännande åt den grundsatsen, att tvister mellan stater skola slitas genom skiljedom eller på annan godvillig eller rättslig väg. Den har likaledes till uppgift att till prövning upptaga andra folkrättsliga spörsmål samt särskilt sådana frågor, som avse främjandet av fredliga förhållanden mellan folken, närmast de nationella ärenden, som äro ägnade att befordra detta syfte.

§ 2.

Gruppen består av:

a) ledamöter av riksdagen, vilka gilla den Interparlamentariska unionens stadgar och ansluta sig till gruppen genom att erlägga beslutad årsavgift;

b) förutvarande ledamöter av riksdagen, vilka tillhört det Interparlamentariska rådet;

c) andra förutvarande ledamöter av riksdagen, vilka på förslag av gruppen, på grund av gjorda framstående tjänster, utav det Interparlamentariska rådet utses att kvarstå såsom medlemmar.

§ 3.

Gruppen väljer årligen en styrelse bestående av nio medlemmar jämte fem suppleanter för dessa. Styrelsen utser inom sig ordförande, vice ordförande, sekreterare och kassaförvaltare, samt äger även att antaga nödigt biträde och bestämma arvode åt detsamma. Det åligger styrelsen att förbereda alla ärenden, som föreläggas gruppen, avgiva yttranden om framställda förslag och verkställa fattade besut.

§ 4.

Sekreteraren ansvarar för protokollens förande, all brevväxling, särskilt den med den Interparlamentariska byrån och äger att före utgången av mars månad varje år tillställa densamma redogörelse för gruppens verksamhet samt förteckning på dess medlemmar. Genom hans försorg skall likaledes allt tryck, som gruppen utgivit, liksom alla riksdagens förhandlingar uti hithörande ämnen insändas till den Interparlamentariska byråns arkiv.

§ 5.

Gruppen sammankallas vid början av varje riksdag till sammanträde, vartill riksdagens samtliga ledamöter inbjudas.

Därvid skall förekomma:

1. Val av ordförande vid sammanträdet samt av en medlem att jämte ordföranden granska det vid detsamma förda protokoll;
2. Styrelsens redogörelse för föregående års förvaltning och verksamhet;
3. Revisorernas berättelse och beslut rörande ansvarsfrihet;
4. Ombudens berättelser rörande förhandlingarna vid senaste konferens eller andra möten;
5. Beslut om den årsavgift, som för det löpande året skall upptagas;
6. Val av styrelseledamöter och av två revisorer jämte suppleanter för dessa;
7. Övriga frågor, som av styrelsen föreläggas eller för övrigt kunna förekomma.

§ 6.

Gruppen sammanträder för övrigt på kallelse av ordföranden, då styrelsen sådant beslutar eller minst tio medlemmar det begära.

§ 7.

Förslag, som av medlem framställes, skall innan beslut därom fattas underställas styrelsen, som däröver äger att avgiva yttrande.

§ 8.

Gruppen äger att till det antal som bestämmes utse ombud vid de interparlamentariska konferenserna och andra möten, ävensom medlemmar i det Interparlamentariska rådet samt av det Nordiska interparlamentariska förbundets råd, ävensom att bestämma de olika arvoden, som i särskilda fall skola utav gruppens medel bestridas.

§ 9.

Gruppen äger att besluta rörande de förslag, vilka kunna ifrågakomma att å dess vägnar underställas det Interparlamentariska rådets prövning för upptagande vid den Interparlamentariska konferensen, liksom även att till detsamma göra framställning, om så befinnes önskligt, rörande sammankallande av extra konferens med alla eller vissa av unionens grupper.

§ 10.

Förslag till ändring av dessa stadgar skall inlämnas till gruppens styrelse, som däröver avgiver yttrande, vilket jämte förslaget förelägges nästkommande allmänna sammanträde. För bifall till sådant ändringsförslag erfordras $^{2}/_{3}$ av de vid sammanträdet närvarandes röster.

Stadgar för Interparlamentariska unionen.

(Med år 1912 vidtagna ändringar.)

I. *Ändamål. Sammansättning.*

Art. 1.

Den Interparlamentariska unionen har till ändamål att till gemensamt uppträdande sammanföra medlemmar av samtliga de parlament, vilka bildat nationella grupper, med syfte att inom de olika staterna, såväl genom lagstiftning som genom mellanfolkliga fördrag, vinna erkännande åt den grundsatsen att tvister mellan stater skola slitas genom skiljedom eller på annan godvillig eller rättslig väg. Det ingår likaledes uti unionens ändamål, att till prövning upptaga andra frågor tillhörande den mellanfolkliga rättens område samt överhuvud sådana spörsmål, som avse främjandet av fredliga förhållanden mellan folken.

Art. 2.

Intill dess annorlunda beslutas, är den Interparlamentariska unionens säte förlagt till Bryssel.

Art. 3.

Den Interparlamentariska unionen består utav nationella grupper.

Rättighet att ansluta sig till unionen tillkommer parlamentariska grupper uti sådana länder, som ej hava någon representation inom annat parlament.

Endast en grupp kan bildas inom varje parlament. Den utser en styrelse, som det tillkommer att leda dess verksamhet och stå uti förbindelse med den Interparlamentariska byrån (IV), den äger även att fastställa stadgar för sin verksamhet och förvaltning. Före utgången av mars månad varje år skall den till den Interparlamentariska byrån insända redogörelse för sin verksamhet och förteckning över sina medlemmar.

Art. 4.

Berättigade att vinna inträde uti en nationell grupp äro:

a) ledamöter av landets parlament, ävensom medlemmar av representationer uti de särskilda stater som tillhöra ett statsförbund, och vilka äro berättigade till egen diplomatisk representation;

b) förutvarande medlemmar av det Interparlamentariska rådet (III);

c) andra förutvarande ledamöter av riksdagen, vilka på förslag av gruppen, på grund av gjorda framstående tjänster, utav det Interparlamentariska rådet utses att kvarstå såsom medlemmar.

Art. 5.

Den Interparlamentariska unionen förväntar av sina medlemmar, att de uti möjligaste mån medverka till att vid de Interparlamentariska konferenserna (II) fattade beslut, bringas inför deras parlament. Den uppmanar dem att med all sin förmåga medverka till upprätthållande av fred mellan folken.

II. *Interparlamentariska konferenser.*

Art. 6.

Såvida ej annorlunda beslutas, sammanträder den Interparlamentariska unionen årligen till en konferens och äger att utsätta platsen för dess sammanträde.

För den händelse att gruppen inom det land, som utsetts till säte för en konferens, avböjer sådant val, tillkommer det Interparlamentariska rådet att vidtaga nödiga åtgärder.

Art. 7.

Kallelserna utfärdas av det Interparlamentariska rådet.

Art. 8.

Konferensen öppnas av rådets president eller vid förfall för denne av en för tillfället utav den Interparlamentariska gruppen inom det land, där konferensen hålles, utsedd president.

Konferensen äger att själv utse sin president, vice presidenter och rösträknare.

Art. 9.

Förhandlingarna omfatta de utav det Interparlamentariska rådet på föredragningslistan uppförda frågorna. Andra förslag och framställningar upptagas endast till behandling, såvida konferensen fattar beslut att taga dem uti övervägande och med två tredjedelars majoritet medgiver överläggning därom, efter att först hava inhämtat rådets mening samt tagit del av förslagsställarnas kortfattade motivering.

Art. 10.

Omröstning verkställes genom handuppräckning. Den nationella gruppen uti det land, inom vilket konferensen hålles, må ej förfoga över större antal röster, än det som tillkommer den grupp, som har största röstetal. I sådant fall äger gruppen att själv bestämma, vilka av dess medlemmar, som skola utöva rösträtt.

Val förrättas med slutna sedlar, så framt minst tjugu medlemmar sådant äska.

Art. 11.

Konferensens protokoll jämte samtliga under densamma utdelade handlingar skall förvaras uti det Interparlamentariska rådets arkiv.

III. *Interparlamentariska rådet.*

Art. 12.

Det Interparlamentariska rådet utgöres av tvenne ledamöter från varje uti vederbörlig ordning konstituerad nationell grupp, utsedda av gruppen minst en månad före konferensens öppnande. Underrättelse om dessa val skall delgivas den Interparlamentariska byrån samt genom denna konferensen. Ledamöterna av rådet innehava detta uppdrag från en konferens intill den näst påföljande. Åtminstone den ena av de båda ledamöterna av rådet måste tillhöra parlamentet.

Avlider ledamot eller avsäger sig sådan uppdraget, tillkommer det den grupp han representerat att utse annan i hans ställe.

Medlemmar av unionen, vilka tjänstgjort som presidenter vid konferenserna, äro hedersledamöter utav rådet, med rådgivande stämma.

Art. 13.

De nyvalda ledamöterna av rådet skola omedelbart efter öppningssammanträdets slut sammanträda för att konstituera sig och utse sin president.

Art. 14.

Det Interparlamentariska rådet har följande åligganden:

1. att fastställa sin arbetsordning;
2. att bevilja förutvarande av grupperna föreslagna parlamentsledamöter rätt att upptagas såsom medlemmar (art. 4);
3. att utfärda kallelse till de Interparlamentariska konferenserna;
4. att bestämma vilka frågor, som skola upptagas till behandling vid konferenserna;
5. att i händelse av behov tillsätta kommissioner i och för frågors utredning;
6. att avgiva yttrande rörande föreslagna ändringar uti stadgarna;
7. att avgiva förslag till president och vice presidenter vid konferenserna;
8. att föreslå ledamöter av verkställande utskottet;
9. att avgiva förberedande yttrande rörande valet av plats för nästa konferens;
10. att utse unionens skattmästare och generalsekreterare:
11. att medgiva mottagandet av gåvor och legat;
12. att årligen fastställa inkomst- och utgiftsstat;
13. att årligen tillsätta tvenne revisorer och på deras tillstyrkan bevilja skattmästaren ansvarsfrihet;
14. att överhuvud vidtaga alla åtgärder ägnade att befordra den Interparlamentariska unionens syftemål.

IV. *Interparlamentariska byrån.*

Art. 15.

Den Interparlamentariska byrån utgör den Interparlamentariska unionens förvaltande och verkställande myndighet. Den äger att utöva den verksamhet, som rådet i överensstämmelse med stadgarna uppdrager åt densamma.

Art. 16.

Den Interparlamentariska byrån står under ledning av ett verkställande utskott, bestående av fem ledamöter tillhörande olika grupper. Rådets president är självskriven ledamot av detsamma och dess ordförande. Övriga ledamöter utses av konferensen bland rådets medlemmar. En av dem utgår vid varje konferens och kan ej återväljas förrän efter två års förlopp samt skall ersättas med en medlem tillhörande en annan grupp.

Avgår ledamot med döden eller till följd av avsägelse eller bliver han utsedd till

president i rådet, utser rådet hans efterträdare intill nästa konferens, som förrättar definitivt val. Den sålunda utsedde nye ledamoten inträder med hänsyn till avgång uti samma ordningsföljd som företrädaren.

Verkställande utskottet äger att självt fastställa sin arbetsordning. I trängande fall må detsamma sammankalla rådet.

Art. 17.

Den Interparlamentariska byrån har följande åligganden:

1. att föra förteckning över medlemmarna uti de nationella grupperna och främja bildandet av sådana;
2. att utgöra en central ledning för de nationella interparlamentariska grupperna med hänsyn till allt som berör deras inbördes förhållanden;
3. att förbereda frågor, som skola underställas rådet eller konferenserna, samt i behörig tid utdela nödiga handlingar;
4. att ombesörja verkställandet av rådets och konferensernas beslut;
5. att handhava arkivet och samla alla aktstycken rörande internationell skiljedom, ävensom andra handlingar, som kunna hava sammanhang med unionens syfte.

Byråns förvaltning tillkommer en avlönad av rådet tillsatt generalsekreterare.

V. *Ändring av stadgarna.*

Art. 18.

Förslag till ändring av stadgarna skola, skriftligen avfattade, minst tre månader före konferensens sammanträde insändas till den Interparlamentariska byrån, som ofördröjligen äger att därom giva de nationella grupperna meddelande. Den skall likaledes minst en månad före konferensen delgiva dessa möjligen därav föranledda ändringsförslag.

Stadgar för Det nordiska interparlamentariska förbundet.

(Med år 1911—1912 vidtagna ändringar.)

I. *Allmän bestämmelse.*

§ 1.

Förbundet utgöres av de tre nordiska grupperna av Interparlamentariska förbundet.

Dess syfte är, dels och huvudsakligen att genom samarbete mellan dessa grupper främja det interparlamentariska förbundets allmänna ändamål, dels att behandla folkrättsliga och andra frågor, som äro av särskild betydelse för de tre nordiska rikenas förhållanden inbördes eller till andra länder — allt för att utveckla det goda samförståndet mellan de nordiska folken.

Förbundets myndigheter utgöras av konferensen, delegerademötet och rådet.

II. *Om konferensen.*

§ 2.

Konferensen består av de till densamma sammankommande medlemmarna av de tre nordiska interparlamentariska grupperna.

Den sammanträder turvis uti vart och ett av de trenne rikena.

Den sammankallas av rådet, så ofta det anses av behovet påkallat, genom minst en månad förut utfärdad kallelse.

Konferensen tillkommer den högsta beslutande myndighet uti alla förbundets angelägenheter.

Konferensens ordförande äger att å dess vägnar underteckna.

§ 3.

Konferensens presidium utgöres av de trenne gruppernas ordförande på så sätt, att ordföranden på mötesorten är konferensens ordförande (under mötet) och de tvenne andra gruppernas ordförande mötets vice ordförande.

Presidiet äger att utse mötets sekreterare m. m.

Det tillkommer presidiet att avgöra alla frågor rörande mötets dagordning.

III. *Om delegrademötet.*

§ 4.

Delegrademötet består av rådets medlemmar samt dessutom av tolv särskilt valda medlemmar från varje grupp eller tillsammans av 45 medlemmmar.

Delegrademötet sammanträder turvis uti vart och ett av de tre rikena.

Det sammankallas av rådet genom minst en månad förut utfärdad kallelse.

Det tillkommer delegrademötet att avgöra alla sådana frågor, som det ej anses nödigt hänskjuta till konferensen,

§ 5.

Beträffande presidiet vid delegrademötet gälla enahanda bestämmelser, som här ovan uti § 3 äro angivna för konferensens presidium.

IV. *Om rådet.*

§ 6.

Det Nordiska interparlamentariska rådet är sammansatt av de olika gruppernas ordförande och vice ordförande samt av en särskilt vald medlem från varje grupp, eller tillsammans av nio medlemmar.

Val till rådet förrättas utav grupperna första gången, så snart stadgarna av dem blivit godkända. Samtidigt utses dessutom tre suppleanter. Valen gälla för tre år åt gången. Rådet tjänstgör intill dess att det nyvalda rådet konstituerat sig.

§ 7.

Rådet skall konstituera sig så fort ske kan efter förrättat nyval. Rådet äger att självt besluta beträffande sin arbetsordning.

Rådets ordförande äger att underteckna å rådets och förbundets vägnar.

§ 8.

Det tillkommer rådet särskilt att:

a) förbereda konferenserna och delegademötena;

b) avgiva berättelse om hållna möten och utföra desammas beslut;

c) bestämma angående förbundets gemensamma utgifter och om desammas fördelning mellan de olika grupperna.

V. *Om ändring i stadgarna.*

§ 9.

Förslag om ändring i dessa stadgar kan avgivas av rådet eller av var och en utav de trenne grupperna. Ett förslag är antaget, då det uti oförändrat skick blivit godkänt av samtliga tre grupper, sedan det först varit framlagt för ett delegademöte eller en konferens.